

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Moralske Tanker (DK)

Citation: Holberg, Ludvig: "Moralske Tanker", i Holberg, Ludvig: *Moralske Tanker*, udg. af F.J.Billeskov Jansen ; Jørgen Hunosøe , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1992, s. 150. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg13val-shoot-idm139659564275840/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Moralske Tanker

tilsyne 21 Bøger, skjønt der i Gierningen bliver ikkun een og den samme: Og, når fylde Kalk tages af et stor Skrift *in Folio*, bliver ofte intet uden Bindet og Titelen tilbage. Herudover sagde de gamle om *Chrysippi* Skrifter, at naar alt hvad han af andres haver gjort til sit eget, fratages, bliver intet uden de reene Blade tilbage. Vi have derfor ikke nær saa mange Skrifter, som vi have Titler. Een gjør den lærde Verden *Present* af staalne Koster, hvorpaa han alleene haver sat et nyt Stempel, for at gjøre dem ukiendelige: saadan een er strafværdig, efterdi, han gjør en andens Arbeid til sit. En anden opfylder Skrifter med unyttige *Curiositeter*: saadan een er lastværdig, efterdi han bryder sit Hoved med unyttige Ting, og lader see sin Konst og Adresse udi Børneverk. *Anniceris* lod engang offentligen vise Prøve paa sin Behændighed udi at styre en Vogn, og det saaledes, at han agede lige frem efter en Linie. Da alle Tilskuerne forundrede sig derover, rystede *Plato* med Hovedet, og sagde: *denne Mand maa ikke have gjort mange vigtige Ting, efterdi han haver anvendt saa megen Tiid paa Bagateller*. En anden lod see sin Konst for *Alexandro Magno* ved at kaste Erte-Frø igjennem et Naale-Hoved, saaledes, at det aldrig slog ham fejl. Han ventede derfor en anseelig Belønning; men bekom intet uden en Skieppe fuld af Erter, saasom *Alexander* holdt for, at saadant Arbeide fortienede ikke anden Løn. En *Lacedæmonier* blev engang inviteret at høre een, der udi Lyd kunde imitere *Nattergalen*; men han svarede: *Jeg har ofte hørt Nattergalen selv*. *Diogenes*, da han saae, een brøstede sig af, at han havde vundet Priiser i at løbe, og at komme først til Maalet, sagde han: *En Hørt løber end stærkere, og er dog et feigt og foragteligt Dyr*. Han sagde ved en anden Leilighed: den er ikke *Scjerherre*, som slaar en anden omkuld, men den, der bestrider *Gierighed*, *Vellyst*, *Hovmod* og andre Laster, som ere *Menneskets største Fiender*. Endeligen for at vise, hvor daarligt det var, at krone dem, som havde holdet sig best udi *Figten*, *Løben* og *Bryden*, kronede han engang en Hest, der havde slaet en anden Hest fra sig og beholdet *Marken*.

Mange Materier, som i sig selv ere aldeles u-nyttige, koste ofte meer Umag at udføre, end Ting af største *Vigtighed*. Derfor kalder en vis *Poët* dem *difficiles nugas*, det er: vanskeligt Sladder. Et *Fruentimmer Coiffure* for Exempel er af meget liden *importance*; men hvor megen *Tiid*, *Umage* og *Behændighed* vil der ikke til at sette det udi *Skik*? det heder: *Dum moliantur, dum comuntur, annus est*. Man har Exempel paa *Skriventere*, der have sat *Helbred* og *Forstand* paa at

oplyse visse Ting udi *Antiquiteter*, som intet fornuftigt Menneske bør forlange at vide. Jeg vil ikke tale om Ting, hvorudi mange med mig ere eenige, som om Romeres og Grækens Halsbaand, Skoe, Støvler, Hatte, Armbaand &c. hvorom findes utallige Skrifter. Jeg kunde og til Beviis herpaa anføre Materier, som de største og skarpsindigste Mænd have anvendt deres Tiid paa, og hvorved de have indlagt sig stor *Reputation* hos den lærde Verden. En *Columbus*, der haver opfundet den fjerde Part af Verden, er ikke Navnkundigere end een, der for Exempel haver beskrevet Jerusalems Tempel. Det sidste Arbeid haver ogsaa kostet lige saa megen Umag som det første, skjønt Nyten er lige saa vanskelig at vise, som Materien er vanskelig at beskrive. Det er alleene et Beviis paa, hvad en *Autor* kunde gjøre, hvis han vilde anvende sin Tiid paa meere magtpaaliggende Ting, og i Steden for at undersøge om en gammel Port, et Altar, en Støtte, eller et Forhæng stod i Ost eller Vest, anvende sine Gaver paa at danne Mennesker, at bestyrke *Societeter*, og at opfinde de Konster, hvorved Menneskets Handteringer *faciliteres*. Der maa ikke spørges, om een er mest lærd, men om han er best lærd: ikke hvo der haver lært mest at tale, men hvo der haver lært best at leve. Men dette tages dog ikke udi agt: thi det gaaer, som *Seneca* siger: *Non vitæ, sed Scholæ discimus*: Vi studere ikke for at blive viise, men for at vide unyttige Curiositeter.

Jeg vrager dog ikke alle unyttige Ting; thi der gives visse Arbeider, som i sig selv ere unyttige, men som fornøje Sindet. Saadanne ere store Kunststykker udi Architecture, Skilderier, Musiqve, Poesie, &c. som kand være et Land til Zirath og Ære. Jeg befatter og herunder lystige og sindrige Skrifter, hvorved et Menneskes Geist opmuntres, og udi hvis Læsning jeg ofte haver fundet meere Lægedom, end udi virkelig Apotheker-Medicine.

Men utallige Skrifter komme for Lyset, som tienc hverken til Nytte eller Zirath, saa de hverken undervise eller fornøje, og kand lignes ved beeske og ilde smagende Piller, hvilke med Viderlighed maa nedsvelges, og dog ikke operere. Det allerforunderligste herved er at see lærde Commentarier over Ting, førend man er forvisset om, at de samme have været til *in renum natura*, som om Basilisker, Salamandrer, Drager, den Fugl Phoenix; at bryde sig med Chronologiske Udregninger udi Materier, som ere mørke og ubeviislige, ja at udlede u-visse Personers rette Navne, at disputere om deres Bedrifter, som man kand tvivle om nogen Tiid at have været paa Jorden; og at